

Nemško poveljstvo naznanilo umik vojaških čet iz Rževa

Ameriški bombniki razpršili japonski konvoj, potopili dva transporta, dva poškodovali in sestrelili trinajst letal. Podmornice potopile nadaljnjih pet japonskih parnikov.—Rusija naznanila nove zmage na frontah na jugu in pri Leningradu. Železnica Harkov-Orel-Moskva pod sovjetsko kontrolo.—Angleške bombe ubile 191 ljudi v Berlinu in porušile mnogo poslopij

London, 3. marca.—Nemško vrhovno poveljstvo je danes naznanilo evakuacijo vojaških čet iz Rževa, militaristične trdnjave, 130 milj severozapadno od Moskve. Zavezniki opazovali v Londonu so uverjeni, da bo ruska armada pogoltna nacistično silo do Smolenska, 140 milj južnozapadno od Rževa.

Poveljstvo pravi, da je bila evakuacija čet odredjena, da se skrajša nemška bojna črta in da je bila izvršena "po načrtu."

Zavezniki stan. Avstralija, 3. marca.—Ameriške letalske trdnjave in bombniki tipa Liberator so razpršili japonski konvoj štiriindvajsetih ladij in parnikov, ki je plul proti Novi Gvineji, potopili dva velika transporta, dva pa poškodovali, pravi naznanilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja. Zavezniki izgube v bitki, ki se je vršila med Lajo, japonsko mornarično bazo na severnem obrežju Nove Gvineje, in otokom New Britain na severovzhodu, so malenkostne. Vest dostavlja, da se bitka nadaljuje.

Ameriški bombniki so napadli močno japonsko letalsko silo, ki je spremljala konvoj. Trinajst japonskih letal je bilo vrženih iz zraka. Bombe so padale na druge japonske ladje in parnike in jih poškodovale.

Japonski konvoj so tvorile tri krizarke, štiri rušilci in sedem tovornih parnikov in transportov. Ameriški bombniki so napadli konvoj večeraj zjutraj in ga razpršili.

Washington, D. C., 3. marca.—Ameriške podmornice so potopile nadaljnjih pet japonskih parnikov, dva druga pa poškodovale, poroča mornarični departement. Poročilo je bilo objavljeno po naznanilu, da ameriški letalci neprestano bombardirajo japonska oporišča na otokih Solomonove grupe. V katerem delu Pacifika so bili japonski parniki napadeni in potopljeni, poročilo ne omenja.

Ameriške podmornice in bojna letala so potopila 310 japonskih bojnih ladij in parnikov od japonskega napada na Pearl Harbor, Havaj.

Mornarični tajnik Frank Knox je večeraj, ko je nastopil pred senatnim odsekom za zunanje zadeve, izjavil, da bo Amerika popolnoma uničila japonsko pomorsko silo preden bo vojna končana. "Japonska ne bo imela bojne mornarice, ko bo vojna zaključena," je dejal. "Amerika bo prevzela odgovornost za varnost Pacifika proti agresiji."

London, 3. marca.—Rusija je naznanila nove zmage na štirih glavnih frontah na jugu in na severu pri Leningradu, kjer so vjelska armada pod poveljstvom maršala Timošenkina potisla ostale šestdeset nemške armade proti zapadu v smeri Staraja Rusa. Radijsko poročilo iz Moskve pravi, da so sovjetske čet ubile nemški obrambni bataljon na Azovskem morju in zadržale udarce sovražniku.

Zmijevka, ki leži 23 milj južno od Orla, stratezičnega mesta, kjer je zbrana močna nemška vojaška posadka. Proti Orlu prodirajo ruske čete s treh strani.

Iz poročil je razvidno, da Rusi kontrolirajo železniško progo Harkov-Orel-Moskva. Nemško poveljstvo je zagnalo tri oklopne in dve pehotni divizion na fronto na zapadni strani Harkova, da ustavi prodiranje ruskih čet.

Berlin, 3. marca.—Tu so sinoči priznali, da so Rusi okupirali Demjansk, stratezično mesto v severozapadni Rusiji. Na južnovzhodni strani Harkova so bile ruske čete vržene nazaj po vroči bitki.

London, 3. marca.—Nemci so priznali, da so bombe, katere so metali angleški letalci na Berlin, ubile 191 ljudi in ranile 268, zano pa so zapretili, da se bodo maščevali nad Angleži in Američani. "Angleži in Američani nočejo poslušati naših dobrih nasvetov," je rekel govornik na berlinski radiopostaji. "Nekega dne bodo šli, kar so sejali. Prišel bo dan, ko bodo ameriška mesta tarča bomb."

Poročila iz Berlina priznavajo, da so bombe povzročile veliko škodo. Mnogo poslopij na glavni ulici Unter den Linden so bombe porušile. Švicarski list Die Tat je objavil poročilo iz nemškega vira, da so bombe razdejale katedralo Hedwigsdom, najbolj slovito berlinsko cerkev.

Angleški letalci so vrgli na Berlin več tisoč ton bomb, ki so porušile mnogo poslopij in začetile ogromne požare. Letalci so videli plamene, ko so bili več milij proč od Berlina.

Zavezniki stan. Afrika, 3. marca.—Ameriške čete so prodrele 23 milj daleč od Kasserinskega prelaza v zadnjih dveh dneh in zasedle Sbeitlo, se glasi poročilo s fronte. V centralni Tuniziji niso nikjer naletele na močan odpor s strani osiščne sile. Srdite bitke divjajo v hribih v severovzhodni Tuniziji, kjer britske čete drže Nemce na vseh točkah.

Zavezniki letalska ofenziva se nadaljuje. Ameriški in britski letalci so izvršili nove napade na Palermo, Sicilija, in Neapel. V spopadu v zraku nad Neaplom so sestrelili 27 osiščnih bojnih letal, sami pa so izgubili pet letal.

Francoski mornarji kritizirajo častnike

Halifax, Kanada, 3. marca.—Razkačeni in razburjeni francoski mornarji, ki so dezertirali s francoskih ladij in parnikov v New Yorku z namenom, da se pridružijo gibanju borbenih Francozov generala Charlesa de Gaulle, so izrekli obdolžitve, da je večina francoskih mornaričnih častnikov naklonjena Lavatovi vladi v Vichyju. Okrog 60 mornarjev je dospelo v Halifax večeraj in drugi jim bodo sledili. Nekateri so bili člani posadke rušilca Fougouexa, ki je dospel v New York pred prihodom bojne ladje Richelieu, ostali pa so dezertirali z drugih francoskih parnikov. Mornarji so povedali, da so častniki strogo kaznovali one, ki so izražali simpatije do borbenih Francozov.

Vladni odbor odlašala z odlokom

Stavka zavrla delo v ladjedelnici

Washington, D. C., 3. marca.—Vojno-delavski odbor še ni podal odloka v meznem sporu, ki je nastal v letalskih tovarnah Boeing Aircraft Co. in v osmih drugih letalskih tovarnah na zapadni obali. Naznanil je le, da bodo diskuzije danes obnovljene.

Louis A. Lopez, reprezentant Ameriške delavske federacije v odboru, je dejal, da bodo delavski člani odbora podprli odlok večine, kakršne bo podan. Kaj bo odlok vseboval, ni znano.

Los Angeles, Cal., 3. marca.—Uradniki unij, katerih člani so uposleni v letalskih tovarnah Lockheed Co. in Vega Co., so se izrekli za obdržavanje nepretrganih sej, kakršne so v teku v San Diegu. Te bodo trajale, dokler vojno-delavski odbor ne poda svojega odloka o meznem vprašanju.

Dale Reed, predsednik letalske unije ADF, je dejal, da bodo prihajali na seje le oni delavci, ki opravijo določeno število ur dela. Delavci zahtevajo zvišanje plače in sklicujejo se na naraščajoče življenjske stroške. Na shodu, katerega se je udeležilo 2500 delavcev, so voditelji unij zahtevali takojšnjo akcijo s strani vojno-delavskega odbora.

Alameda, Cal., 3. marca.—Gradnja parnikov in popravilna dela so bila zavrtja v ladjedelnici General Engineering & Drydock Co. zaradi stavke 240 mašinistov, članov unije CIO. Ti so zastavali v znak protesta, ker ni kompanija odslovila odsvoliva Charlesa Younga, ki ga je unija suspendirala.

Senator Langer hvali odlok vrhovnega sodišča

Washington, D. C., 3. marca.—Senator Langer, republikanec iz Severne Dakote, je pohvalil federalno vrhovno sodišče, ki je razveljavilo obsodbo Geo. Silvestra Vierecka, nacističnega propagandista. Senator je dejal, da bo predlagal plačitev odškodnine Vierecku za sodne stroške in čas, ki ga je prebil v zaporu. Viereck je bil spoznan za krivega kršenja zakona, ki zahteva registracijo agentov tujih vlad pri državnem departmantu. Senator Wheeler, demokrat iz Montane, je tudi pohvalil odlok vrhovnega sodišča kot dokaz, da bo to ščitilo civilne svobodščine in pobijalo vojno histerijo.

Revidiran davčni načrt pred kongresom

Washington, D. C., 3. marca.—Revidiran Rumlov davčni načrt, ki določa plačevanje davkov sproti, je bil predložen kongresu. Predložil ga je kongresnik Carlson v pričakovanju, da ne bo natelet na opozicijo s strani Rooseveltove administracije. Roosevelt vtraja pri zahtevi omejitve letne plače na \$25.000. Carlson je predložil kongresu tudi originalni Rumlov davčni načrt. Ruml je načelnik federalne rezervne banke v New Yorku.

Holandci potopili japonski parnik

London, 3. marca.—Holandska podmornica je napadla in potopila 4000-tonski japonski parnik v ožini Malaki, se glasi vest Anete, holandske častniške agesture.

RUSKI TISK OB- SOJA KONTRO- VERZO GLEDE MEJ

Vprašanje zaščite so- vjetskega ozemlja

DEKLARACIJA POLJSKE VLADE

Moskva, 3. marca.—Sovjetski listi so objavili na prvih straneh poročilo dopisnika častniške agesture Tasa v Washingtonu, da je predsednik Roosevelt odel nekega radijskega komentatorja zaradi površnega tolmačenja Stalinove odredbe armadi. Komentator je s svojim tolmačenjem ustvaril vtis, da je nastalo nezaupanje med sovjetsko Rusijo in Ameriko ter Veliko Britanijo.

Vsi ruski listi naglašajo, da je zaupanje med zaveznicami zdaj večje nego je bilo kdaj prej. "Dvomi, ki jih nekateri Američani, ki se ne strinjajo s politiko Rooseveltove administracije, izražajo, le izpodbijajo zaupanje med zaveznicami in s tem pomagajo sovražniku, ki skuša za netiti razkol," pravijo ti listi. "Prav tako škodljiva je polemika o postavitvi končnih mej. Oni, ki so zapleteni v tej polemiki, se igrajo s teritoriji, ki so prav tako deli Sovjetske unije kot sta Alaska in Texas del Amerike."

Tisk svetuje onim, ki so za vzpostavitev mej iz l. 1939, naj se vprašajo, kakšen pomen naj bi imele šibke odbojne države, kakršne so obstajale pred to vojno. Vsa so bila porušena in podjarmljena po nemški sili. Rusija ne bo trpela držav, ki bi se zajedle v njeno varnost in bi bile pod vplivom močnejše sile. Narodni bodo uživali politično neodvisnost le v okviru meje, za katero bo Rusija varna pred napadom.

London, 3. marca.—Poljako-ruski odnosi so bili predmet diskuzije na seji članov poljskega kabineta, kateri je predsedoval premier Vladislav Sikorski. Na tej je bila sprejeta deklaracija s pojasnilom stališča, ki ga zavzema poljska vlada napram Rusiji.

"Poljska vlada izjavlja, da ni pred in po izbruhu vojne kooperirala z Nemci proti Sovjetski uniji," se glasi deklaracija. "Ona obsoja zlobno propagando, da so njene tendence sovražne sovjetom. Poljska vlada bo kooperirala z Rusijo v vseh ozirih."

Delitev mesa in sira v odmerkih

Manj ko dva funta mesa za osebo na teden

Washington, D. C., 3. marca.—Delitev mesa in sira v odmerkih se po izjavi poučenih in odgovornih vladnih uradnikov prične 1. aprila. Na podlagi načrta, ki ga zdaj sestavljajo, bo odmerek mesa znašal 1½ funta za osebo na teden.

Meso, sir, maslo, olje, mast in nekatera druga živila se bodo delila na točke. Rdeče znamke v knjižici št. 2 se bodo rabile pri nakupovanju teh živil.

Uradniki so dalje izjavili, da perotina in sveže ribe se ne bodo delile v odmerkih. Odmerjanje konzerviranega mesa in rib pride pozneje na vrsto. Oni, ki imajo meso v ledenicah, ga bodo morali prijaviti, preden se začne deliti v odmerkih. Za one, ki opravljajo težka dela in porabijo več mesa, ne bo izjem. Oni, ki jedo v restavracijah, bodo morali izročiti znamke. Kupovanje mesa po restavracijah, hotelih in drugih ustanovah bo omejeno.

Domače vesti

Cankarjev glasnik prenehal Chicago.—Cankarjev glasnik, clevelandski mesečnik za lepolarstvo in pouk, je naznanil v svoji zakasneli februarški številki, ki je izšla šele prve dni marca, da je to njegova zadnja številka. Cankarjeva ustanova, kulturna organizacija, ki je ustanovila to revijo leta 1936, naznanila v tej številki, da vzroki ustavljenja CG so "vojna, velika zaposlenost voditeljev ustanove in nezanimanje naših ljudi za Cankarjev glasnik." Odbor Cankarjeve ustanove dalje poroča, da bo preostala naročnina, ki je bila v naprej plačana, povrnjena naročnikom.—Cankarjev glasnik je izhajal šest let in pol in po okupaciji naše stare domovine je bil edini slovenski magazin na svetu, ki zasluži to ime.

Nov grob v New Yorku New York City.—Dne 27. februarja je tukaj umrl Frank Erklavec, po domače Rožmanov, star 59 let in rojen v Študi pri Domžalah na Gorenjskem. Bil je vdovec in zapuščal tri sinove in tri hčere.

Zavezniki naj obnove svet

Apel žene kitajskega generala

New York, 3. marca.—Žena kitajskega generala Cianga Kaišeka je na masnem shodu v Madison Square Gardnu v apelu za obnovo sveta rekla, naj Združeni narodi, ko bo vojna končana, "odpuste onim, ki so nam storili krivice, in si zapomnijo nauk, ki izhaja iz tega." Shoda se je udeležilo 17.000 ljudi in govor Kaišekove žene je bil razjarjen po dveh radijskih omrežjih po vsej Ameriki.

"Oni, ki so močnejši in naprednejši, naj smatrajo svojo moč za zaupanje in pomagajo naj šibkejšim narodom, da se usposobijo za samovlado", je rekla. "Ne smejo jih izkoriščati, ker izkoriščanje je poniževalno. Veliki in mali narodi naj žive v miru, varnosti in svobodi in kooperirajo med seboj. Vsi morajo imeti priliko za razvoj."

Kaišekovo ženo je predstavil poslušalec Wendell L. Wilkie. On se je sestel z njo v Cungkingo lansko leto na svojem potovanju po svetu. Shoda so se udeležili guvernerni devetih držav, ki so v svojih govorih zagovarjali, da Amerika podpira Kitajsko v njeni vojni z Japonsko.

Italijani zapuščajo bombardirana mesta

Curih, Švica, 3. marca.—Dopisnik švicarskega lista, ki je obiskal italijanska mesta, poroča, da so bombe, katere so vrgli zavezniki letalci na ta mesta, povzročile ogromno škodo. Večina prebivalcev je morala zapustiti bombardirana mesta. V Milanu je ostala samo ena tretjina od 1.200.000 prebivalcev, dočim je Turin polovico izpraznjen. Genova, glavna italijanska luka, je v razvalinah.

Brezposelnost med stavbnimi delavci

Chicago, 3. marca.—Earl McMahon, tajnik čikaškega sveta stavbnih unij, je dejal, da je okrog 16.000 stavbnih delavcev v okraju Cook brezposelnih in da bodo nadaljnji tisoči odslovljeni, ko bodo vladni vojni projekti

Zaslišanje o zahtevah železničarjev

Petnajst unij in 900,000 delavcev prizadetih

Chicago, 3. marca.—Trije člani vladnega železniškega odbora vodijo zaslišanje o meznem sporu, v katerem je prizadetih petnajst unij, ki imajo 900.000 članov, in vse glavne železniške kompanije. Zaslišanje se vrši v dvorani federalnega sodišča.

Odbor bo po zaslišanju reprezentantov obeh grup, ki sta zavezovani v mezni kontroverzi, sestavljal poročilo in ga predložil predsedniku Rooseveltu. Slednji bo potem podal odlok, ki stopi v veljavo trideset dni pozneje.

Med odvetniki, ki zastopajo železniške unije, je Edward J. Flynn, bivši načelnik osrednjega odbora demokratske stranke. On je član newyorške odvetniške firme Goldwater & Flynn. Glavni odvetnik železniških kompanij je Frank L. Mulholland. Predstavniki teh kompanij je Jacob Aronson, podpredsednik železnice New York Central.

Aronson je dejal, da se bi stroški železniških kompanij zvišali za \$466.000.000 letno, če bo odbor podprl zahteve železničarjev. On je zavzel stališče, da so meze, katere železničarji zdaj prejemajo, zadostne. Načelnik odbora, ki vodi zaslišanje, je J. L. Sharfman, profesor ekonomije na državni univerzi v Michiganu. Ostala dva člana sta Walter T. Fisher, čikaški odvetnik in John A. Fitch, član profesorjskega štaba newyorške šole za socialna dela.

Čikaška kompanija izdeluje tanke za Anglijo

Chicago, 3. marca.—Pullman-Standard Car Manufacturing Co. izdeluje tanke za Anglijo, ki gredo na vse fronte, kjer se britske čete bore proti osi. Največ tankov gre na Srednji vzhod. Kompanija izdeluje tanke tudi za Ameriko. Koliko tankov je že producirala, je vojaška tajnost. Uradniki pravijo, da se je produkcija tankov podvojila v zadnjih tednih. Poleg tankov izdeluje kompanija tudi drugo bojno opremo za ameriške in zaveznike armade.

Izgredi v novozelandskem taborišču

Wellington, Nova Zelandija, 3. marca.—Premier Peter Frazer je naznanil, da je bilo 48 japonskih vojnih ujetnikov ubitih in 63 ranjenih v izgredi, ki so nastali v ujetniškem taborišču 25. februarja. Stražniki so morali streljati na rebelne japonske ujetnike, ki se niso hoteli pokoriti ukazu. Dva novozelandska častnika in pet stražnikov je bilo ranjenih. Eden izmed ranjenih je pozneje umrl. Izgredi so nastali, ko so ujetniki napadli stražnike.

Nemci apelirajo na papeža

Bern, Švica, 3. marca.—V diplomatskih krogih krožijo poročila, ki pa še niso potrjena, da so Nemci apelirali na papeža, naj posreduje med zavezovanimi državami v svrhu sklenitve dogovora, da se ustavi bombardiranje odprtih mest iz zraka. Nemški zunanji minister Joachim von Ribbentrop je baje apeliral na papeža, naj intervenira v Londonu in Washingtonu, da se obseg letalskih napadov zmanjša, ko se je mudil v Rimu.

ITALIJA POTE- NE DEL ARMA- DE IZ RUSIJE

Mussolini in Hitler kon- ferirala o vojnem položaju

VELIKE FAŠISTIČNE IZGUBE

Bern, Švica, 3. marca.—Poročila iz Rima se glase, da sta se Adolf Hitler in Benito Mussolini zadnje sredo sestala na tajni konferenci v nekem kraju ob avstrijako-italijanski meji in razpravljala o vojnem položaju. Osliščne radiopostaje so potem razkrile potegnitev dela italijanske armade iz Rusije.

Rimska radiopostaja je objavila Mussolinijevo naznanilo o velikih italijanskih izgubah na ruskih frontah. Naznanilo dostavlja, da so se razgovori, ki sta jih začela Hitler in Mussolini na tajnem sestanku, nadaljevali v Rimu in da jih je tam zaključil Joachim von Ribbentrop, nemški zunanji minister. Razgovori so rezultirali v sklenitvi dogovora glede obnove pomorskih in letalskih aktivnosti v Sredozemlju, pošiljanja italijanskih delavcev v Nemčijo in reorganiziranja ter ojačanja italijanske sile na ruskih frontah.

Drugo poročilo pravi, da bodo italijanske čete, potegnjene iz Rusije, ostale doma le nekaj tednov, da se odpočijejo. Te bodo nadomestile druge.

(Ves iz Rima javlja, da je bila vsa italijanska armada, ki šteje dvanajst divizij, okrog 150.000 vojakov, odpoklicana iz Rusije in da je na poti domov. Mussolini je priznal, da se je morala italijanska armada boriti na vzhodni fronti proti veliki ruski premoči.)

Doznava se, da sta Hitler in Mussolini razpravljala o vojni situaciji v Rusiji in Afriki. Konferenca sta se udeležila tudi general Vittorio Ambrosio, šef italijanske generalnega štaba, in general Warlimont, načelnik nemškega štaba v Hitlerjevem glavnem stanu.

Na Hitlerjevo odredbo je Ribbentrop odpoval v Rim na Mussolinijevem oklopnem vlaklu in tam nadaljeval in zaključil razgovore. Skupna izjava, objavljena zadnji ponedeljek, je ponovno naglasila solidarnost med Italijo in Nemčijo in odločnost v naporih, katerih cilj je ustanovitev "novega reda" v Evropi po vojni.

Male firme prizadevate zaradi vojne

Produkcija civilnega blaga omejena

Chicago, 3. marca.—Organizacije tovarnarjev in trgovcev sodbjo, da bo moralo več tovarn v čikaškem distriktu, ki so udeležene v produkciji civilnega blaga in potrebščin, zapreti vrata. Vzrok je vojna in prizadete so male firme.

V tovarnah teh firm je uposlenih čez 100.000 delavcev in letna produkcija je predstavljala vrednost \$400.000.000. Omejitve izdelovanja civilnega blaga je bila odredjena, da se prihrani surov material, ki ga potrebujejo kompanije, ki so udeležene v produkciji tankov, topov, bojnih letal in drugega orožja.

Nekatero kompanije so že zaprle tovarne in odalovile delavce in druge jim bodo sledile. Vladni uradniki so izjavili, da bo vojna prizadela mnogo malih kompanij. Odslovljeni delavci, zlasti izurjeni, lahko dobe delo v vojnih industrijah.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nesročnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Barbičeva kolona

Cleveland.—Naj nadaljujem, kjer sem zadnjič končal — pri Rusiji. Kaj vse je Rusija storila v zadnjih 25 letih, ni tako kočljivo vprašanje kot si ga nekateri predstavljajo. Ona prej res ni imela veliko industrije, ali kdo ji je pomagal graditi? Ravno Združene države, ki so pomagale tudi mnogim našim naseljencem, da se sedaj lahko ponašajo z velikimi trebui in bankami.

Možgani mnogih naših inženirjev so gradili Rusijo. Tudi mnogo ruskih veščakov je bilo poslanih v Ameriko, da proučajo njene produkcijske sisteme in se s tem znanjem vrnejo v USSR. Da, tudi v naših remizah na St. Clairju so bili. Bil sem zraven in sem jim še kazal, kar so želeli in kar jim je bilo mogoče pokazati. Veliki jez in njegovo velikansko elektrarno Dnjepropetrovsk, ki je bil razstreljen, ko so se bližali Nemci, je zgradil ameriški inženir in je stal milijone dolarjev. Kar ni pomagal ameriški dolar, so pomagali ameriški možgani. Rusija ima prav take naravne zaklade kot Amerika, kar je glavno, da ni treba naročati tukaj najpotrebnejšega.

Dandanes, ko svet drvi s tako naglico naprej, je 25 let dolga doba. Le primerjajte svojo lastno državo Ameriko, kakšne vojne priprave je imela pred pol drugim letom in kakšne ima danes. Ze danes je največja orožarna na svetu in kaj bo čez eno leto, ako bo vojna produkcija tako napredovala. In s kakšno naglico je zgradila velikanske tovarne! In to posebno za leta. Torej ali je tako čudno, kaj vse je Rusija zgradila v 25 letih? Poglejmo, kaj je Amerika zgradila v poldrugem letu!

Dopisnik bi tega ne pisal, če bi ne bilo tega ponavljanja, češ pogledite, kaj je zgradila slovanška Rusija. In vendar je Rusija mešanica raznih narodov in raznih jezikov, ni samo slovanška. Dopisnik da kredit Rusiji, da kar ji gre, ampak brezpomembno hvalisanje ne bo pomagalo rešiti Slovencev v starem kraju. Pomagati si bodo morali sami, mi pa jim moramo iti na roko. To je naša prva dolžnost. Kajti, če ne bomo mi seznanili ameriške javnosti, da nekje živi slovenski narod, kako naj potem vedo oni, ki bodo odločali o usodi narodov, kje je naš narod in kakšne so njegove upravljene težnje? Slišal sem, da eden od odločilnih faktorjev, bivši newyorški governor Lehman, niti ne ve, kdo so Slovenci.

Torej, kaj naj bo naša prva dolžnost: kdo je Mihajlovič, kdo partizani, ali kdo so Slovenci, katerim naj se prizna ozemlje, ki jim spada? Zadržaj je naša zadeva. Mi smo jim že v zadnji vojni trobili v ušesa, kaj je dobro zanje: da je republika boljša od kraljevine. Trobimo jim lahko tudi sedaj, če nas bodo poslali. To je vprašanje. Vemo

pa, kaj oni želijo, kaj mi želimo, kaj žele Primorci ali koroški Slovenci. Oni hočejo živeti skupaj v združeni Sloveniji, kakor hočejo biti skupaj tudi dalmatinski Hrvatje.

Naša dolžnost torej je, da povemo Angliji, Ameriki in Rusiji, kaj naj store za naš narod na mirovni konferenci. Mi poznamo dobro sedanjo vlado, ki predstavlja Jugoslavijo v Londonu. In če ta vlada nima denarja za propagandne namene v naših časopisih, naj bi porabili nekaj milijonov za oglašanje troimenega naroda v ameriškem tisku, da seznanijo angleško govoreče ljudstvo, kaj so Slovenci, kajti ti nimajo povsod svojega rojaka za župana.

Čitali smo v Proletarcu, kaj je pisala Ameriška Domovina in kakšen protest je poslala slovenska duhovščina v Washington proti Louisu Adamiču, češ da on ne reprezentira ameriških Slovencev, pač pa da oni zastopajo 300,000 slovenskih katoliških Američanov (nas sploh ni vseh skupaj toliko). Reči moram, da je Adamič že več storil in seznanil ameriško javnost, kdo smo Slovenci, kot pa vse katoliške župnijske skupaj. In če bi ne bilo Jugoslovanskega republičanskega združenja v zadnji vojni, bi katoliški Slovenci nikdar ne bili Slovenci, marveč katoliški "Austrians," "Krainers" ali "Grainers." Saj še sedaj ne vemo, kaj so v Jolietu, Ill., ali katoliški Slovenci ali "Avstrijci".

Tam v Jolietu so tudi sklenili, da bodo dali za odrešenje svojega katoliškega naroda cel tisočak iz blagajne KSKJ, toda le pod pogojem, da poverjenstvo JRJ da ves preostali denar JRJ, ki ga je menda še okrog osem tisočakov. Torej če vi ne daste do zadnjega beliča, kaj nam mar naš zasluženi katoliški narod! To je slaba poteza za KSKJ in tudi za katoliški narod v Clevelandu.

Rekel bom čisto v narodnem tonu: Hvala Bogu, da ne pripadam tej katoliški skupini, ki se tako izraža za rešitev svojega naroda. Bil je narod, ki se ni brigal za svojega sina, ki so ga križali v Jolietu drugega naroda. In radi tega je pozneje ta narod trpel in še trpi. To je sicer lahko le legenda, ali sedaj izgleda, da se ta katoliški narod, ki obožuje križanega sina drugega naroda, neče niti pobrigati za svoj lastni narod, da ga pomaga rešiti iz sužnosti. Zalostna nam majka!

Poglejte poglavarja svete cerkve, kako se on najprvo briga za svoj narod! Mi pa čakamo na druge, da bodo oni rešili naš narod, mi bomo pa čakali in tožarili one naše rojake, ki skušajo nekaj storiti za naš narod! In tako se je zgodilo, da so farizeji v Kristusovi halji denuncirali Louisa Adamiča, ki je že storil mnogo za naš narod in lahko še mnogo stori. Ne vem kako bi se izrazil o teh majhnih ljudeh, ki so prej podobni pobalnom

kot pa voditeljem katoliških župljanov. Tukaj ne igra samo ljubosumnost teh "voditeljev", marveč naravnost "zlehtnoba" ali pobalinstvo. Tukaj se vidi, kako ti farizeji izpolnjujejo nauk: "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe," katerega je učil Sin človeka, v čijega haljo se oblačijo.

Mi, ki se ne prištevamo h katoliškim Slovincem, želimo, da prenehate s tem pobalinskim tožarenjem, ki je pod vsako kritiko in delate z nami vred za osvoboditev tega vašega in našega naroda. Ali se pa odstranite iz naših vrst! Delajte za Rim, čevam je ta ljubi od naših in vaših bratov, ki so v nevarnosti za svoj obstoj kot narod, za obstoj slovenske zemlje. Mi, kar nas je delavsko in narodno zavedenih, gremo prav lahko brez vas naprej, če nečete z nami sodelovati kot gentlemani.

Frank Barbič, 53.

To in ono iz Clevelanda

Cleveland.—Večina dopisnikov omenja, kako v velikem številu odhajajo naši in drugi fantje k vojakom. Iz našega Clevelanda jih gre skoraj dan na dan stotine, in to mladih, krepkih in nadebudnih mladeničev, največ od 18 do 24 let.

Tako je vsak dan mnogo žalosti pri poslavljanju pri prizadetih družinah. Se bolj težko pa je tam, kjer sta že odšla dva, trije ali celo štirje sinovi. Mnogo večjih družin se je tako zredčilo, da sta ostala samo oče in mati in tu pa tam kakšna hčerka. Težko je onim staršem, ki imajo samo enega ali dva sinova, toda še tega ali oba vzamejo. Se najtežje pa je tam, kjer je mati bolna in povrh še vdova brez sredstev. Prej je bila kriza in brezdelje. Kjer so imeli že velike otroke, so jih morali povrh še rediti, jih oblačiti in tudi drugače zalagati, ker niso mogli dobiti dela in zaslužka. Kjer so bili še majhni otroci, kjer je bilo pa itak treba rediti, križi za gor, kriza dol. Kdor od staršev je imel stalno delo in prihode zaslužek, je še šlo, ampak teh je bilo zelo malo. Sedaj, ko bi jim otroci lahko vsaj malo pomagali, pa gredo.

Tako se torej nahajamo že čez kolena v vojni. Povrh pa nam preti še gospodarski polom ali inflacija. Bolezni pa je itak vedno dosti — preveč. Kljub vsemu temu se ne obupamo, samo da se te brezvestne nacifašistične bandite pobije in uniči. Takrat se bo oddahnil demokratični svet. In upanje je, da ne bo dolgo. Na Rusijo in našo Ameriko se še najbolj zanesemo. Tu še na angleške delavce bi se še precej zanesli, ako bi nad njimi ne vladal kapitalizem. Ampak angleški toriji s svojo aristokracijo in lordi so še vedno vladarji! In ti sovražijo Rusijo, oziroma ruski komunizem. Niso pa sovražili carskega režima, kajti bil jim je molzna krava.

Naše kulturne in druge priredbe so skoraj docela izostale. Posebno je težko spraviti skupaj kak program, kajti prizadete so vse kulturne skupine. Povrh vsega tega pa še ni mogoče dobiti onega, ki malo počestega pogru. Je res težak problem in ne vem, kako ga bomo rešili.

ako se kaj kmalu razmere ne predrugačijo na bolje.

Sedaj ljudje urejujejo in plačujejo dohodninski davek. Tisti, ki so veliko zaslužili, se zelo jezijo, ker morajo veliko plačati. Se težje pa je onim, ki so malo zaslužili in nimajo skoraj s čim plačati davka. Tako niso ljudje nikdar zadovoljni.

Naj še omenim, da se vrši plesna zabava podružnice 35 JPO-SS v soboto zvečer, 27. marca v SDD. Ta podružnica se nahaja v Collinwoodu v okolici Delavskega doma na Waterwood rd. in je še skoraj najbolj aktivna izmed vseh. V kratkem času svojega obstanka je imela že dve prisrčbi z lepim programom in obe sta prav lepo uspeli, kajti tajnik je dobil veliko prispevkov. Da sedaj ne bomo imeli privedbe s programom, so krive vojne razmere. Zaenkrat se bo vršil samo ples.

Vsako, ki ima resno voljo, lahko pride in pripomore, čeprav ne ples. Ako pa ne more priti, lahko v ta namen prispeva v denarju. Vsi ste vabljeni na to plesno zabavo 27. marca, kajti v poštini in veseli družbi se človek dobro počuti. In kaj človek bolj potrebuje v teh časih kot dobrega razvedrila, ki mu nekoliko odžene skrbi.

Na zadnji seji te naše podružnice je bila še dobra udeležba (ženske so nas menda že prekosile). Zborovali smo zmerno in večina je poudarjala, da gremo korajžno naprej z našim začrtanim delom, čeprav so druge podružnice bolj mrtve. Se bodo mogoče kaj zdravile, če bodo videle aktivnosti drugih. Pri nas imamo dobrega tajnika v osebi Jožeta Durna. Zadnjič je nam zastopnikom in zastopnicam razdelil potrdilne knjižice, da bomo šli lahko okrog prijateljev in po hišah z nabiranjem prostovoljnih prispevkov.

Prvi dar, ki sem ga zabeležil v to knjižico, je \$10, ki sta jih z veseljem dala mr. in mrs. Zaverl (6528 Delta ave.). Lepa hvala Zaverlovi družini, ki našemu narodu pomagajo pri vseh dobrih in naprednih stvareh. Skoraj gotovo bo ta družina prišla tudi na našo veselico 27. marca in rojak Zaverl bo rekel: "Večni popotnik, pa dajmo enega stisniti." Tako se običajno zgodi na naših veselich.

Priporočal bi tudi drugim rojakom, naj posnemajo to družino in darujejo za reveže v stari domovini. To priporočam tudi onim, ki so že darovali. Drugo moje priporočilo je tajniku Durnu, naj da potrdilne knjižice tudi drugim zastopnikom in zastopnicam, ki niso bili na zadnji seji, kajti ne bilo bi pravilno niti pošteno, da bi samo nekateri delali, nabirali in povrh trošili čas in denar, nekateri pa malo ali celo nič, bili bi pa vseeno zapisani kot aktivni zastopniki. Upam, da je ta pripomba na mestu, kajti danes je enako škoda časa temu ali onemu. Vsi delujmo za pomoč našim preostlim pa zaslužnjim revežem v stari domovini, obenem pa tudi za zmago Amerike in njenih zavznikov.

Anton Jankovich.

Bečljarski nesporazum

Milwaukee.—Bom malo opisal moje dogodke in kako različnega mnenja so ljudje. Jaz sem se priselil k nekemu bečljarsku, ker ni mogel sam plačati rent, kajti bil je na relifu. Okraj mu je plačal samo šest dolarjev za eno sobo in zato je rekel meni, naj se priselim, da bom pomagal plačati rent. Pa je prišlo med nama do prepira radi stare peč. Ko je država pobirala staro železje, sem rekel, naj da vladi tisto staro peč, ki leži v kleti. Pa je rekel, da jo rajši da Japoncu, ko pride sem, kot pa Ameriki. Dejal sem mu, da mora držati s to deželo, kjer ima kruh, ne pa z Japonci. Zato me je začel sovražiti in goniti ven iz stanovanja. Ko je dobil delo, se je napil, prišel ob eni ponoči domov in me začel goniti iz hiše. Tako ga je jezilo, ker sem rekel tiste besede, da tukaj ima kruh in naj drži s to deželo. Govoril je še veliko več, ali naj to zadržite.

M. Uibel.

Glas s farms

Cherry Valley, N. Y.—Dasi je roka bolj težka, bom tudi jaz nekaj napisal za Prosveto. Sedaj se vse bije in vsi se bodo stisnili

vsak v svojo luknjo. Kmalu bo 40 let, od kar sem v tej deželi, pa še ni bilo takšnega. Kupujem vojne bonde in imam tudi sina pri vojaki v New Yorku.

Lani sem obdelal tri vrtove in jih bom tudi letos. Vse je lepo raslo, da je bilo veselje gledati in tudi pridelal sem dosti. Nakosil sem nad sto voz sena, vsem sam pograbil, naložil in razložil. Jabolk sva natrgala do 70 bušev, 50 bušev pa pobrala za "sajder", katerega sem napravil tri sode. Zdaj ga pijemo zmesto kave.

Naj povem resnično zgodbo, ki je stara okrog 40 let. Tudi med Slovenci so se dobili hudičji, je hotel rojak uničiti rojaka. Ko pridemo nekega dne v jamo in sedemo, pride nočni čuvaj, ki nas vpraša, če smo že slišali novice. Dostavil je, da je čital v listu, da je Zimmerman ustrelil Janeša na vrhniki. Vprašali smo, če je to tisti, ki je bil tukaj za "vahmojstra", in je hotel preprečiti knapom, da bi zjutraj ne svezili z odprtimi lučmi. Zimmerman je tudi spravlil v zapor, sam pa je šel na penzijo.

Ko je Zimmerman kazen prestal, je v Ljubljani kupil revolver in šel na Vrhniko od gostilne do gostilne. Janeša je zapazil v neki gostilni, kjer so karte igrali. Janeš mu je hotel utiti, toda srečala sta se pri vratih. "Ti si spravlil mene, jaz bom pa tebe," mu je dejal. Pa je počelo in oba sta padla.

Kmalu po tem dogodku sem šel v Ameriko. Leta 1914 sta spoprijela pri društvu, da je bil starac ves penast, ker je fantina nekaj pisal proti Ave Mariji. Zato je bil vržen tudi iz dvorane.

Ignac Sulgaj.

Novice iz Oglesbyja

Oglesby, Ill.—Ker boleham že nad mesec dni, imam dovolj časa za čitanje in premišljanje. Tako sem se namenil, da po dolgem času zopet nekaj napišem za našo Prosveto.

Čitala sem dopis sestre Agne Pasarič iz Elizabetha, N. J., v katerem je opisala žalostno usodo neke tamkajšnje družine. Tista zgodba je bila res žalostna. Kar je pisala o naših vojaki, sem tudi jaz enakega mišljenja. Jaz jih cenim kot bi bili moji sinovi. In kdo bi jih ne? Saj vendar žrtvujejo svojo kri in življenje za nas. Ti, ki jih sedaj srečujemo, bodo lahko še prišli na vrsto, kajti vojne ne bo še konec. Vse to si človek predstavlja, ko sreča vojaka.

Ne vem, kaj je vzrok, da člani ali vsaj tajniki iz Oglesbyja ne poročajo novic od tukaj, dasi se vedno kaj dogaja. Ako že ni domačih novic, pa čitamo v listih vsakovrstne polemike, dobre in slabe in že to te privede do pisanja.

Grdi in zabavljivi so Barbičevi dopisi, kadar se zaletava v "pijanče". Saj vendar to njegovi ni stane, vendar hoče vsiliti svoje puritanstvo drugim. Poznam veliko poštenih in naprednih ljudi, ki si včasih radi privoščijo kak požirek. (Z besedo "pošten" ne mislim samo katoličanov, ki mislijo, da so samo oni poštini—vsaj tako sem nekje čitala.) V mislim imam vsakega bodoljubnega ljudi, ki pridejo na seje. Ker se redkokdaj vidijo, ga v veseli družbi radi spijajo kak kozarček. In ti ljudje se četijo prizadete, ko čitajo take dopise.

Ker že pišem o "grdih" dopisih, moram reči, da je še najbolj grdo in nesramno od slovenskih duhovnov, ki so poslali prototrovezni vladi proti pisatelju Louisu Adamiču. Torej proti človeku, ki je s svojim vplivom ugledil pot v Washingtonu, da so zastopniki SANSa lahko prišli do visokih vladnih avtoritet. On bi lahko še veliko koristnega storil za slovenski narod—najbrže vedel, kot vsi slovenski klerikali skušajo. To lahko vedo oni, ki čitajo njegove knjige.

V Washingtonu se ne zmenijo, kakšne vere je kdo, samo da so ugleden med ameriškimi državniki. Če so slovenski duhovniki že hoteli protestirati, zakaj niso protestirali proti vsej deputaciji, ne samo proti pisatelju Adamiču, kajti, kolikor nam je znano, je Adamič govoril v imenu vse deputacije. Je pač "foulare ja", da bi Adamič ne odinjal kredita. To je vse! Kako malenkostni so ti "voditelji 300,000" (Dolge na 3. strani.)

Danes niso razmere za plebiscite

Tudi nekateri napredni ljudje—napredni v gotovih ozirih—so svoje vrste burbonci. Starega, kar se je že preživelo, ne morejo pozabiti, novega, kar je danes važno, se pa ne morejo naučiti!

Tu pa tam čitamo sugestije o plebiscitih (glasovanjih), ki naj bodo izraz samoodločevanja narodov po tej vojni. Plebiscit je bil Wilsonova metoda za reševanje narodnostnih mej po zadnji vojni. Wilson je zahteval celo vrsto plebiscitov po vsej Evropi in nekaj jih je dobil, ampak v tistih časih je bil plebiscit do neke meje še mogoč in izvedljiv—dasi ni bil nikjer izveden niti 50% pravično. Ljudje, ki ne verujejo v demokratične metode reševanja sporov, bodo vedno našli sredstva in pota, da demokracijo ogoljufajo.

Med prvo svetovno vojno niso bila ljudstva v spornih pokrajinah nikamor s silo preseljena; manjkalo je le onih, ki so bili ubiti v vojni. Prebivalci so ostali v splošnem na svojem mestu. Ta pogoj za plebiscit, glaven, je takrat veljal.

Kako pa je danes? Ali bi bila danes mogoča le kakšna senca plebiscita recimo na Koroškem, odkoder so nemški nacisti preselili menda vse koroške Slovence nekam v Nemčijo, na Poljsko ali celo v Rusijo? Ali bi bil plebiscit po tej vojni mogoč na Primorskem, odkoder so italijanski fašisti odvlekli morda polovico Slovencev in Hrvatov v koncentracijska taborišča v Italiji?—Koliko teh s silo iztrganih in na vse vetrove razpršenih Slovencev bo sploh še živih ob koncu vojne? In med onimi, ki bodo še živi, koliko bo sploh sposobnih za vrnitev v normalno življenje? Ali ne pričakujete, da bo morda polovica teh siromakov popolnoma uničenih umakoblastnih?

Sugestije o kakšnih plebiscitih po tej vojni so—najmilejše označeno—velika naivnost. Fizično bodo nemogoči! Po tej vojni bodo ljudstva Evrope stala pred situacijo, kakršna še ni imela para v preteklosti. Razmere, ki so po zadnji vojni stale v Evropi na nogah, bodo po tej vojni stale na glavi—popolnoma drugačne, popolnoma nove in docela strašne, da si jih naša borna domišljija danes še ne more predstavljati.

In čemu sploh plebisciti? Ako hočejo evropska ljudstva res imeti kakšen mir v bodočnosti, če hočejo zares začeti kakšno civilizirano življenje—ne smejo preveč sanjati o kakšnih novih državnih mejah, razkosanju Evrope na kopico novih neodvisnih držav in držav, ki se bodo gnetle med seboj, kakor kupci na semnju in otimale druga drugi borni košček kruha.

Edina pametna misel, ki obeta nekaj dobrega, je danes—kooperacija in federalizacija vseh narodov v Evropi.

Predsednik je premalo povedal

Na Washingtonov rojstni dan je predsednik Roosevelt v svojem kratkem radijskem govoru citiral težave očeta ameriške republike, ki jih je imel s takratnimi — burbonci, apizarji in sploh z mamlimi dušami.

Kdor pozna zgodovino Združenih držav, ve, da je George Washington imel med revolucionarno vojno silne težave, nič manjše in morda še večje kot jih je imel Lincoln med civilno vojno. Težave so bile s sebičnimi, hudobneži in naravnost izdajalci, katerim je bilo vseeno, če je Amerika neodvisna ali ne — ki so odprto nasprotovali vojni, kadar so bili njihovi osebni interesi prizadeti.

Izdajalec Benedict Arnold je klasičen zgled takratnih ameriških propalci, ki je ostal zapisan v zgodovini. Predsednik Roosevelt je rekel, da je bilo mnogo Arnoldov v enem času, toda njihova imena niso omenjena. To je resnica, ampak Roosevelt bi bil lahko povedal še nekaj drugega. Namreč to, da so bili v Pennsilvaniji in New Jerseyju farmarji, ki so prodajali po mastni ceni žito in živino — sovražnim četam, medtem ko so Washingtonove revolucionarne čete stradale in zmrzovale v Valley Forgeu.

Danes imamo v Ameriki "črni trg" za meso in druge reči. Farmarji, ki danes prodajajo klavno živino "črnim trgovcem", niso nič boljši kot so bili oni farmarji, ki so za časa Washingtona prodajali živino in žito sovražniku; — ti farmarji bi tudi danes trgvali direktno s sovražnikom, če bi prišli v zvezo z njim. Število teh brezbriznežev in sebičnežev morda ni veliko, ali kolikor koli jih je, dovolj jih je, da delajo sramoto Ameriki in njeni demokraciji.

Roosevelt bi bil tudi lahko povedal — le zakaj se včas tako boji zamere? — da sedanji kongres danes prav tako nagaja njemu, kakor je kontinentalni kongres nagajal Washingtonu. Nazadnjaki v današnjem kongresu so prav takini sovražniki demokracije, kakor so bili oni v Washingtonovem času, ki so se norčevali iz Izjave neodvisnosti, češ — kdaj in kje so bili vsi ljudje "enako ustvarjeni"?

Dalje bi bil Roosevelt lahko povedal, da je danes — 160 let po prvi Washingtonovi predsedniški službi — v Ameriki še mnogo ogabnih politikov in sebičnih grabežev, ki so še vedno v konfliktu z isto demokracijo, katero je Washington hrabro uveljavil z velikimi krvnimi žrtvami.

Zakaj toliko Američanov še danes tako cinično zre na Bill of Rights in se posmehuje demokratičnim pravicam, češ kaj bo to? Čemu se sploh vrši današnja vojna — največja v zgodovini človeštva — če se ne vrši za Bill of Rights po vsem svetu, ako res hočejo uničiti diktature? —

Amerika potrebuje še veliko boja za boljše in širše uveljavljenje demokracije doma, ko bo dosežena zmaga nad zunanjim sovražnikom vsake demokracije.

Mihail I. Kalinin, predsednik Sovjetske unije, pripelja red Suvorov generalu K. Rokosovskemu, poveljniku ruske armade, ki je zdrobila nacistično silo na stalingrajski fronti.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Medzvezniški informacijski odbor cenil jugoslovanske žrtve nacističnega masakra na 744.000

London, 27. febr. (AP).—Medzvezniški informacijski odbor je izračunal približno število do sedanjih žrtv nacističnega terorja v zasedenih deželah. Podatke za te centive so predvsem nemška priznanja—resnično število je mnogo višje, ker Nemci niso prijavljali vseh usmrtenih; mnogo je smrtnih slučajev, katerih nastopu nikdar ne objavi. Celotno število za Jugoslavijo znaša 744.000. Toda komite iz tega omenja, da v tem številu niso vključene žrtve takih mest kot Lidice in drugih krajev v Jugoslaviji in Grčiji, ki so bili popolnoma porušeni in njih prebivalstvo ubito v znak masčevanja za sabotažo ali upor z orožjem. (Dobro bi bilo, da si to priporočimo in uradne številke zapomnimo, ki mislijo, da so poročila o nemških in italijanskih grodelstvih izmišljena ali pretižena.—Op. JIC.)

V drugih spopadih z osiščem je bilo uničenih devet tankov, dočim so bili trije zajeti nepoškodovani. London, 24. febr. (UP).—Batrić Zečević, načelnik policije v Kragujevcu, je bil bil ubit od gerilcev.

Prenos hrvaške prestolnice
Bern, 24. febr. (NYP).—Valed zadnjih uspehov nemške ofenzive proti jugoslovanskim partizanom namerava hrvaška vlada premestiti prestolnico iz Zagreba v Banjaluko. Brzjavka, katero je dobil iz Budapešte švicarski list Basler Nachrichten, poroča, da je okolica Banjaluke zdaj očiščena partizanskih sil in tudi železniška zveza med Zagrebom in Banjaluko je zopet vzpostavljena.

Druge vesti, ki prihajajo iz Jugoslavije, trde, da se partizani še bolj srdito branijo, ker v njihovih sedanjih gorskih oporiščih vojaška oprema nacistov ne igra več tako odločilne vlo-

ge. Partizani pa so svoj umik na severu popravili z uspešnim napredovanjem na jugu, kjer so razširili osvobojeno ozemlje.

Nemška ofenziva na Hrvaškem
London, 24. febr. (ONA).—Nemško vojaško poveljstvo je prevzelo upravo vse Hrvaške, vključno predelov, ki so bili do zdaj pod italijanskim nadzorom.

Prišlo je do tega kljub zmagošlavni naznanilo "odločilnih zmag" nad uporniški silami, o katerih neprestano poročajo poročila iz osiščnih virov. Zadnja vest je prišla iz Madžarske, trdeč, da je bilo ubitih 5000 upornikov v teku 14 dni in da je bilo več skupinskih poveljnikov ustreljenih.

Znano je tudi, da je bilo mesto Bosanska Krupa, katero je osiše zasedlo pred par dnevi, do tal porušeno z bombardiranjem iz zraka, predno je fašistom uspelo, da prodrejo v mestno središče.

Nemci trde, da je ozemlje med rekama Una in Sava očiščeno, priznavajo pa istočasno, da so se partizani umaknili na gorske grebene, ki dominirajo vso okolico.

Močne nemške vojaške sile prodirajo v dolini Drine in so se prebile že naprej od mesta Loznica.

Robert Goldsmith in Shirley Dindorf, uslužbenca Northwest Airlines v St. Paulu, Minn.

In tako je minilo komaj nekaj tednov po našem tako dobro uspelem narodnem kongresu, pa je že začelo kakega pol ducata katoliških zagatnežev v civilni obleki in duhovniški suknji vleči narazen, kar se je s tolikšno tegobo spravilo skupaj, in ubijati dobro voljo med našim ljudstvom vsak v svojem tiru, a vsi skupaj pa z isto vsega obsojnega vredno nakano pred očmi, da se to naše skupno narodno gibanje že v kali zatre, a naš narodni svet pa razbije in uniči.

Proč s strpnostjo! K vragu z vzajemnostjo, ki jim hodi v njihni kupčiji tako hudo v napotje, pa če vse Slovence v starem kraju hudič vzame! Da, tiste Slovence, ki tvegajo vsako sekundo svoje življenje in vse drugo, kar imajo. Tako mislijo, govorijo in ravnanje tisti nesrečni katoliški zdražbarji in zagrizenci od Washingtona do Clevelanda in še malo naprej. In pri tem je še posebno značilno to, da so prav isti elementi tudi udrihali po lojalistih in lopali po njih, ki so držali z njimi. Toda pretežna večina nekatoliških in katoliških Slovencev v Ameriki je

bila pa vseeno proti falangistom in je hudo zamerila svoji vladi zato, ker je falangističnim roparjem in zapeljancem vrečo držala pri tistem bratomornem početju. Le malo, prav malo jih je šlo sovražnikom španske republike na limanice.

In tako bo tudi v zadevi našega skupnega političnega gibanja, kakor se mi zdi. Večina razumnih in trezno mislečih ljudi med našimi katoličani bo z ogorčenjem in studom obrnila katoliškim razradalcem našega edinstva v prizadevanju za rešitev zasužnjene slovenskega naroda tam v pogaženi in na križ pribiti Sloveniji hrbet ter jih obsojala, kakor jih obsojajo tudi vsi napredni in pošteni elementi v nekatoliških vrstah slovenskih Amerikancev.

Mislil sem, da bomo vsaj nekaj, ko gre za rešitev in pravice rodu, iz katerega izhajamo vsi ameriški Slovenci, opravili brez tistih zmag in gnid. Pa sem se žal zmotil. Tisti mrčes je že na svojem nečednem in sramotnem delu. To so ljudje, ki ne morejo živeti, če ne podirajo. Bolje bi bilo, da bi ne! Fej jih bodi!

TO IN ONO

Piše Zvonko A. Novak

Zgag in gnid nikoder ne manjka.—Čprav je ta dežela po pretežni večini svojega prebivalstva nekatoliška, igra katoličanstvo vseeno kaj veliko vlogo v njej.

Bili so časi, ko je bila katoliška cerkev že kar priljubljena med ameriški prosvetlenci in razumniki. To je bilo takrat, ko je bila še strpna in spravljiva in ni hlepela po posvetni oblasti in slavi: Tedaj so si tisti napredni elementi veliko obetali od nje, ker je v svoji skromnosti stremela edino za cilji resnične krščanstva, za cilji medsebojne strpnosti in vzori iskrenega bratstva.

Newyorški guvernir Al Smith je bil pred petnajstimi leti najizrazitejši predstavnik tistega ameriškega katoličanstva ter veljal za svetel vzor ognjevitiga bojovníka v prizadevanjih za stvarni, ki naj vzdigne človeka iz blata zavrženosti v veličje človeške dostojnosti in blaginje. In v političnem boju, v katerem se je potegoval Smith za mesto zveznega predsednika, so celo taki liberalci in agnostiki, kakor je bil n. pr. Clarence Darrow, lomili kopje zanj.

Ameriško katoličanstvo je bilo tačas na višku svoje moralne moči in prav lahko bi se bilo zgodilo, da bi dobilo premoč nad protestantizmom, ki je z vso posvetnjakom vnebo posegal v vladne zadeve ter bil že varno zasidran v naših vladnih krogih. Toda po nepričakovanem porazu svojega predstavnika Smitha v politični areni je katoliška cerkev zgubila glavo ter se prepustila muham nestrpnega in ogabnega evropskega klerikalizma. Začela se je doba njene nasilnosti in nestrpnosti v natančno tako grdi obliki, kakor se je še posebno razodevala vsa tista grdobija v Antislawski ligi in Ameriški legiji. Vzorec so katoličanje že imeli in prejšnja skromnost ameriškega katoličanstva se je kar čez noč prelevila v skrajno nestrpnost in zagrizenost za zagatnost. Nekateri zagatni duhovniki in prevejani politiki so začeli roko v roki izrabljati slepo vdanost svojih pristašev v to, da so se mogli vgnezditi pri mnogih mestnih oblastvih in uveljaviti pri uredniških nekaterih listov, koderkoli so bili močni po številu. Spočetka se je to godilo le po posamičnih krajih, potem že kar po celih državah, a nato pa v tolikšnem obsegu, da se je njihna moč že kar očividno žutila širom po deželi. Naposled so se sile katoliške nestrpnosti tako razrastle in razmahale, da se poleg krajevne tudi že narodna vlada boji katoliškega mnenja. Ali to pa ni morda mnenje, ki ga je predstavljal Smith, ko je bil še newyorški guvernir. To je bilo mnenje or-

ganizirane cerkvene samopašnosti in nestrpnosti, to je bila zagrizena sila, ki je s pomočjo raznih Coughlinov tako silno vplivala na naš državni vladni oddelek in Belo hišo, da je naša velika demokracija potepala vse pravice zakonite španske republike ter prepovedala dovažati njeni vojski vsakršno orožje v njenem boju za goli obstanek, čeprav je velika večina ameriškega ljudstva držala z lojalisti. Celo naš tisk, ki uživa največjo svobodo na svetu, je uklonil svoj tlak pred nasilnostjo in nestrpnostjo ameriškega klerikalizma ter lepo molčal, ko bi moral braniti pravico in resnico na ves glas.

To je seveda po vsej pravici vzemirilo vse liberalne in napredne nekatoličane, s katerimi so se brezdvomno strinjali tudi številni pošteni katoliški vrstah, ker se prav dobro zavedajo dejstva, da bo katoliška cerkev s svojo odurno nasilnostjo zapravila zaslužen ugled, ki si ga je bila pridobila med nekatoliškimi razumniki tedaj, ko je bila še strpna in spravljiva.

Tudi slovenski Amerikanci so delijo v nekatoličane in katoličane. Če mi je soditi po številu članstva v naših bratskih podpornih organizacijah in to je najboljšee merilo za Slovence v Ameriki, lahko z mirno vestjo rečem, da je dobra polovica nekatoličanov med nami. Na obeh straneh pa prevladujejo zdravi, razumni, razsodni in trezno misleči elementi v ogromni večini. Srboritežev in nestrpnostev je le malo med obojimi. Le peščica jih je, se bi prav lahko reklo.

To se je pokazalo še posebno jasno tedaj, ko se je začelo vzaiške. Bolj snažne, bolj delavne, "boljša rasa" v vsakem oziru; boljše prijateljice, boljše matere. "Bolj so podobne našim," mi je dejal Ljerko, ki je doma tam od Splita.

Pismo iz Londona

19. januarja 1943.

Tisto malo jugoslovanske armade, ki smo jo zbrali skupaj zunaj domovine, se je pred lemo vezbal nekaj mesecev na Škotskem. Od tedaj poznamo naši škotske kraje in ljudi. Poznejo, boste rekli, kako jih morajo spoznati v tako kratkem času. Ne bojte se, dalmatinskega mornarja ni lahko prevariti. Ostro oko imajo za spremembe in razlike. Tako so odločili, da so škotske žene boljše kakor angleške. Bolj snažne, bolj delavne, "boljša rasa" v vsakem oziru; boljše prijateljice, boljše matere. "Bolj so podobne našim," mi je dejal Ljerko, ki je doma tam od Splita.

Koliko so škotske žene napravile za srbske vojake v letih 1914-19! Dobile in dale so vse, kar je v človeški moči napraviti za sočloveka. Organizirale so nabiralne akcije, spravile skupaj 200.000 funtov. Odsle so kot zdravnice in bolničarke v Srbijo. Ostale so tam, dokler so jih ranjeni in bolni potrebovali, — ko je bil že davno podpisan mir. Še dvajset let po časih solunске fronte izgovarjajo srbski kmetje imena škotskih žena, kakor izgovarjajo ime matere zahvaliti za svoje življenje neumornemu in požrtvovalnemu delu žena. "Je govoril in otvoriti jugoslovanske razstavave v Edinburgu ministrski predsednik Jovanović.

Veste za ime dr. Elsie Inglis? V Edinburgu boste našli bolnico z njenim imenom: v počastitev njene spomina. V začetku zadnje svetovne vojne je odšla kot mlada zdravnica v Srbijo.

Kako so tam delale škotske žene! Mi smo vajeni misliti vse drugače o bolnicah in zdravnicah. Vam Amerikancem pa se mora zdeti še tisočkrat bolj čudno, ko ste vajeni svojih belih, steriliziranih in brezbačilnih modernih bolnic in zdravniškega osobja za maskami.

Pripovedoval mi je znanec, ki je bil trikrat ranjen med zadnjo svetovno vojno, ki se je "umaknil s srbsko armado preko Albanije" in ki je bil končno na solunski fronti. "Pripeljali so me ranjenega v Kumanovo. Verjemite mi, bolniki so ležali zunaj in bolničarke so jim stregle, kakor so vedele in znale. Bilo je 3000 bolnih na tífusu samo v Kumanovem. Porinili so skupaj dve ozki postelji, na njih smo ležali trije. V sredi jazu, na desno ranjenec, ki se mu je zmešalo radi trpljenja, na desno vojnik, ki je imel kolero. Blaznež je vso noč tulil: "Sladko je umreti..." Proti jutru je moj drug na desni umrl na kolero. To vam je le najmanjši kosček slike, kako je bilo takrat med ranjenci in bolniki."

L. 1917 je dr. Elsie Inglis zbolela, vkrcali so jo na ladjo in odpeljali na njeno rodno Škotsko. Dospela je v Newcastle, da je tam umrla. Druge škotske žene so se delale v Srbiji. Videla sem pismo, ki ga je dobila ena med njimi, ko se je vrnila poleti 1919 na Škotsko: "... Odkar ste odšli, me dobimo več cigarete in marmelade... Prosim, pošljite mi ljubljeno fotografijo, ponese jo bom s seboj domov za spomin. Toliko smo vam hvaležni, nikdar vam ne bomo mogli vsega povrniti..."

Slovenski ameriški narodni svet

JAVNA IZJAVA

Vsled neupravičenih očitkov in trditvev proti častnemu predsedniku SANSa Louisu Adamiču zaradi našega skupnega obiska dne 15. januarja 1943 pri državnem podtajniku Sumnerju Wellesu in načelniku OSS, Pooluju, izjavljamo podpisani člani in članica deputacije sledeče:

"Mr. Louis Adamič, ki je bil izvoljen na Slovenskem narodnem kongresu kot častni predsednik Slovencev ameriškega narodnega sveta in ki je preskrbel, da je delegacija dobila dostop do preje omenjenih državnikov, ni nikakor govoril v svojem imenu. Vsak izmed nas ima spisano poročilo, ki je bilo sestavljeno v hotelu Willardu, predno smo šli obiskat Wellesa in Poolaja.

Mr. Adamič ni rekel, da Slovenci ne bomo sodelovali z ameriško vlado, ali da ne bomo kupovali vojnih bondov. Vse, kar se je govorilo, je bilo v zaslombo ameriških Slovencev. Poudarjala se je lojalnost našega naroda do Amerike in do žrtev, ki jih v sedanji vojni doprinaša, da se tako po svojih močeh pomaga Ameriki do zmage.

Vse, kar je bilo govorjeno, je bilo storjeno v dobri veri z dobrim namenom v korist ameriškim Slovencev in v pomoč slovenskemu narodu v starem kraju. Vse je bilo storjeno z najboljšim namenom narodu koristiti in tako sta tudi oba državnika poročila v enakem smislu sprejela. Državni podtajnik Welles se je še celo izrazil, da bodo Slovenci v starem kraju po končani sedanji vojni bolj upoštevanji kot pa so bili upoštevanji po končani prvi svetovni vojni. Ravno takoj državni podtajnik obljubil, da bo izdal izjavo, ki bo razmere in razpoloženje med ameriški Slovenci izboljšala, kar se tiče propagande grofa Sforze in Otona Habsburškega.

Podpisani smatramo, da oni, ki so Louisu Adamiču obdolžili, da je rekel, da Slovenci ne bomo sodelovali z ameriško vlado in da ne bomo kupovali vojnih bondov, so bili o zadevi napačno informirani. Mr. Louis Adamič kot častni predsednik SANSa zasluži pohvalo za delo in žrtvovanje, ki ga doprinaša za Slovenski ameriški narodni svet v Ameriki.

Za delegacijo:
Marie Prislend, Janko N. Rogelj, Rev. Kasimir Zakrjak, Joseph Zalar, Vincent Galinar.
Chicago, Ill., dne 27. februarja 1943.

Stvari so se zaobrile drugače v sedanji vojni. L. 1941 je škotska zdravnica dr. Louise Fraser iz Fort Williama ustanovila "Scottish Women's Fund for Yugoslavia". Med prvo svetovno vojno je bila z bolnico škotskih žen v Srbiji. Zda to ni mogoče. "Na nesrečo je to pot nemogoče vzpostaviti stike z Jugoslavijo. Ali kakor hitro bo mogoče, bodo prispevki tega fonda služili, da olajšamo bedo in trpljenje v Jugoslaviji. Do tega časa pa služi fond za nakup in pošiljanje potrebnih jugoslovanskim vojakom, ki se bore skupaj z zavezniki."

V soboto je bila odprta jugoslovanska razstava v Edinburgu. Privedile so jo škotske žene skupaj z British Councilom in jugoslovansko vlado. Zato v zadnjih dneh toliko slišimo o Škoti in Škoti toliko slišajo o Jugoslovanih. Danes je imel na razstavi predavanje dr. Krek. Slovenci imamo tudi prijatelje med Škoti. Bilo je pred leti; ko sem prišla na Angleško. Takrat ni bilo lahko reči: "Doma sem iz Jugoslavije!"

"To je isto kakor Rumunija, ni?" — "A, to je blizu Turčije, vem dobro!"

Človek se je zdel bolj balkanski sam sebi, kakor pravi Balkanec. Pa mi je prišla v roke knjiga, ki so jo takrat vsi čitali. Bruce Lockhart: "Retreat from Glory". Poznani pisatelj knjige "British Agent" — povesti britanskega diplomatskega uradnika v časih ruske revolucije, onega diplomatskega uradnika, ki so ga angleške oblasti zamenjale s sovjetsko vlado za Maxima Litvinova; sedanjega poslanika v Združenih državah. Kako mi je zavriasko srce, ko čitam v njegovi knjigi, če bi mi bilo dano na izbiro, kje bi hotel na svetu živeti, bi si za svojo rodno Škotsko izbral Slovenijo kot edini drug kraj, kjer bi hotel prebiti svoje dni. In to, še ni vse. V svoji knjigi pravi: "Jaz se prištevam med nepristranske priče evropske pozornice. Jaz sem, kar bi Lytton Strachey imenoval 'a frigid observer' of the golden mean'. Ali v mojem srcu ima Slovenija svoje mesto med večnimi lepotami in dokler bom živ, se bom boril za slovenske pravice in slovensko kulturo." Vidite, tako piše poznani Škot o nas.

Za sedanjo razstavo je Društvo škotskih žen založilo malo, drobno knjižico: "Poems from the Slovence", Kenneth Matthews. V tej zbirki je prvič natisnena Prešernova "Zdravljica" v angleščini. Naj vidijo veliki narodi, Angleži in Amerikanci, kaj je napisal slovenski pesnik pred sto leti! Kako se čita da-

nes Prešernova "Zdravljica!" Atlantic Charter v obliki pesmi, v obliki napitnice! Ze takrat so imeli Slovenci take ideale, že takrat so jim jih Nemci cenzurirali. Ker dobro se spominjam, da smo imeli doma faksimile Prešernovih poezij in v njem je nemški cenzor prečital verz slovenske "Zdravljice". V tem hahnem dogodku je zajeta zgodovina zadnjih sto let. Škoda, da izvedo veliki narodi šele zdaj za našo "Zdravljico". In vendar dobro, da smo jim jo mogli vsaj zdaj pokazati. Veliko smo dolžni prevajalec za njegovo neprekosljivo umetnino, škotskim ženam pa za majhno knjižico.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

katoliških Slovencev." Menda v to število štejejo tudi vse katoliške Slovence, ki so že umrli v tej deželi, kajti živceih je precej manjše število.

Dne 24. februarja se je družini Sylvia in Joe Senica ml. rodil sinček, ki pa je čez nekaj ur umrl. Družini Joe Senica moje sožalje!

Oglesbyčani, ali veste, da imamo tukaj pogrebniha, ki je član SNPJ? Da, George Sheild je član društva Vermillion 750, h kateremu je pristopil kmalu po ustanovitvi.

Helen Nadvešnik je 6. januarja odšla v žensko armado WAAC v Des Moines, Iowa. Dne 6. februarja se je njena grupa odpeljala v Fort Ogleshorpe, Ga., kjer sedaj učijo nov erekrutinje. Helen je članica društva 750 SNPJ in pred odhodom je bila njegova blagajnica. Pise, da se ji zelo dopade in ni časa, da bi ji bilo dolgčas, ker so zelo zaposlene. Njen naslov je: Actg. Sgt. H. Nadvešnik, Co. 12—Reg. 21—Bldg. T.341, Fort Ogleshorpe, Ga. Christina Nadvešnik, 96.

McNutt proti mobilizaciji delavcev

Washington, D. C., 3. marca.—Paul V. McNutt, načelnik komisije za človeško silo, je izjavil, da je proti mobilizaciji delavcev za dela v vojnih industrijah in da odobrava politiko Rooseveltove administracije protovoljnega rekrutiranja delavcev. On je dalje rekel, da se še ni pojavila potreba sprejetja zakonodaje v kongresu glede mobilizacije delavcev. Ta problem se lahko reši z osvajanjem protovoljnih metod.

ZNANCI

CRTICE
ANT. ADAMIĆ

ZELENA JAMA

Tam na desno pod napisom Južne železnice se je razprostirala do tisoč korakov v dolžino, široka jih je bila pa gotovo sto in petdeset, če ne več. In globoka — jo! Če si se zakotalil po bregu nizdol, se ti je zavrtelo v glavi, da si se opotekal še par korakov. Valovita, hribovska pokrajina s sipinami, ravninami in pa s stožci en miniaturne. Metuljev, hroščev, zelencev, slepcev — nič koliko. Preko usihajoče, veče drni s ponizno belo deteljico, s šopi kresnic, divjega kumna in vitkega trpotca, ki ga je mikastil rokvojnjaški čmrilj-pasanec, je šla naša pot. Kam? Vse povsod po Zeleni jami! Nam se je zdela velikanska, velezanimiva, skrivnostna in še prav nič raziskana, polna čudi. Brskali smo in iskali, našli nismo seveda ničesar: kvečjemu kakšen razbit lonec, stare rene — kravjeko. Včasih so prilomastili v njo tropi vojakov-hornistov, ki so se razpršili za holčci, da so se nemoteno urili v signalih. Tedaj so bliskali po vsej jami jarki sočlni bliski; vsak vojak je zase užgal svojo vajo, da je odmevalo kot pred Jeriho in v prav bedasti disharmoniji. Otroci smo zbežali; metali so za nami kamenje.

Na vrhu, ob robu jame se je vila prašna cesta mimo smrdeči luže ob tovarni za klet, se izgubljala v pljovni ravnini, prekrizani vseprek s šepavimi, z žolnim klasjem zagašenimi kolozci in se naposled potuhnila v spokojni hraščini modrikastega, studenega Posavja.

Zlomke vedi, kje ga je iztegnil. In še nekaj pesti nabojev, da mu je žep v suknjiču mahadral kar tako. Sklenili so soglasno:

"V Zelenu jamo ga gremo preizkušati, kako daleč nese. Tam ni stražnika-polipa, da bi nam vzel samokres in nas zapisal."

"Jaz grem tudi z vama — naj no grem", je zamoledeval Rudijev mlajši, desetletni bratec, ki je imel vse počitnice obvezan palec na nogi.

"Šajbca" — menda zaradi mrene na levem očesu, kar od rojstva že — se kot mogočni gospodar nad samokresom ni protivil, pač pa Rudi: "Nandek ostane doma."

"Bom pa zatožil." Starejša dva se spogledata; ker se ga nista mogla odkrižati, sta privolila. Drgetajoč pričakovanja in podjetnosti sta jo Šajbca in Rudi mahala po Martinovi cesti, da ju je Nandek jedva dohajal.

Med dirko v Zelenu jamo je razlagal Šajbca strokovnjaški:

"Sproži se šestkrat povrti. Toda paziti moramo, da koga ne ubijemo, na primer kakega vola ali janca, če bi se pasel. Sicer ima revolver samo 7 mm — prepovedano veš! — ampak žival bi se le stegnila."

"Eh, kaj bi bilo, če bi jo malo? Praviš, da imaš samo ptičji prah, — še za vrabce ni. Škoda, da nimaš pravih krogel; jaz bi ti pokazal, kako se zadene" mu je zabavljajl Rudi.

"Kdo pravi, da nimam tudi takih! Glej jih". In res: med naboječki v polni pesti so se svetili tudi taki s šibro. "Kaj — ti! Jaz ti pokazem, kako se strelja. Jaz prestrelim vrabcu glavo na sto korakov" in Šajbca se je udaril ob prsa.

"Kaj ptiča. — Jaz ti prestrelim klobuk v sredini, če ga zaženeš kviku. Malenkost."

"To ni nič. Poslušaj: Jaz sem izbil pečko iz jabolka, ki ga je zalučal France v zrak. Saj veš, kako zna metati. Uh, koliko sem jaz že streljal ..."

"Krave!" je obžalovaje vzkliznil Nandek, ki je hitel naprej in se ustavil na drugi strani železniškega prelaza.

"Škoda! Ti, pa pojmo k tovarniški mlaki, bomo streljali žabice," je predlagal Rudi.

"Kam? Kako? Pojdemo." Hitro so se odločili. Ob luži je razlagal Rudi: "Kako se delajo žabice na vodi s kameni, saj veš. Revolver nameriš sporedno z gladino vode in izstreljena krogla bo cepetala po vodi. Ej, to bo dolga žabica! Daj sem, bom prvi jaz, da boš videl."

Seveda je kot prvi sprožil Šajbca: počilo je pošteno, toda krogla je siknila menda v vodo ali kamen; žabice nikjer. Potem je meril Rudi kleče in tik nad gladino. Ko je sprožil, je pljusnila njegova desnica v smradljivo do kolmolca. Ker je meril ob nosu, mu je mlaka štrnila po obrazu.

"Pfu, to ni nič". Slekli si je suknjič in si otrli nesnago.

"Seveda to ni nič. Sedaj si sam žaba, ker se ustiš, da znaš," mu je privoščil Šajbca.

"Pojmo rajši v jamo," so sklenili in so šli. Našli so tarčo: — dno stare pločevinaste posode. Streljali so na trideset, deset, pet korakov, na dva ... Nič, nobenega zadetka. Priblizil se jim je pastir. Tudi ta ni zadel. Nandek je prosil, če bi smel še on.

"Kaj, da se ustreliš!" se je raztogotil starejši brat. "Jaz bom pa za te tepen; še tega je treba." Nandek je povsili glavo in jim je sledil.

"Tisto dno je bilo predebelo. Odletelo je," so se prepričevali in iskali novih ciljev. Že v sredi jame so našli strohnel koloc. Zapičili so ga v pesek in ga podprli s skalo. Prvi je sprožil Rudi. Pok! Tam ob strani je poskočila sivka, dvignila rep in zbežjala po jami.

"Ho-ho! Sivka!" je zdiral za njo pastir in vihtel brezovko. Krava pa je zamukala, zdirla po brežini navzgor in se zakadila v pšenico.

"Kravo si! O joj, o joj!" je veselo zarezgotal Nandek in se povallil po tleh.

"Tiho, osliček. Brencelj jo je! Jaz sem kol zadel. Centrum!" Vsi trije so ogledovali tarčo in potem dognali sporazumno, da je Rudi zadel sredino količka.

Ko sta se nastreljala, a je količek kljuboval vsem navalom, si je Šajbca podprl podbradek in izgovoril je odvažno: "Kol bi moral že davno pasti; s prstom bi ga prodir. Ti, meni se zdi, da so vse one luknje — veš od česa? Od os in rilčkov!" Oba sta se skrbi polno popraskala za ušesi. A že se upre Rudi:

"Jaz sem zadel, jaz. Če ti nisi, kaj mi mar."

"Kravo si. Še zdaj ni pastirja nazaj! ... Onemela sta in si ogledovala očrneli desnici.

"Glej, glej — kavke!" je zakričal Nandek in kazal z roko. Šajbca je hitro nabasal samokres in Rudi mu ga je izpustil iz rok. Meril je. Jata vran je v precejšnji nižini prifrftotala strelcem nad glavami in v lepem loku zavilja proti polju nad cesto. Rudi sproži, — Nandek pa krikne in pada vznak.

"Križ božji, pogledj no, poiskusi, če vidiš!" Čepela sta ob njem in mu brisala kri raz obraz. "Vidim, saj vidim. Jaj, srajca je vsa krvava" je zatulil Nandek. "Zdelo se mi je, kot bi me z loparjem udaril po čelu."

Oddahnila sta se.

"Kaj bi bilo, da je bil naboj s šibro! Kletu sem bil pameten, da sem nabasal s prahom", se je pohvalil Šajbca. Po kratkem pomenku sta jokajočemu Nandku dopovedovala: "Le nič se ne boj. Srajco operemo, te črne pike po obrazu bodo že izginile; dobro te izmijemo, pa bo. — Na, če hočeš, zdaj streljaj, kolikor ti ljubo." Toda Nandku ni bilo do streljanja, ihtel je:

"Ves obraz me skeli, kot bi me z ognjem, ah, ojoj."

(Dalje prihodnjč.)

FRENCH TROOPS AID ARAB VICTIM OF NAZI RAID

FRENCH SOLDIERS IN NATIVE CLOTHING and army helmets carry off an Arab who was injured when Nazi planes raided a city in French Morocco. He was hurt by bomb fragments a few days after American troops invaded French North Africa. This is an official U. S. Signal Corps photograph.

jakom in se že dvignila z Dawsonovim zgodnjakom, veljati lastnik Mauerske čeljusti za predhodnika Neandertalcev (Ti pa kažejo tako anatomsko kot po svojih preizvodih že tudi neke razlike v višini razvojne stopnje med seboj), tako moramo smatrati ostanke diluvijalnih ljudi, vedno bolj oddaljujočih se od živalskega tipa, za lastno vedno više se razvijajočih, višjo stopnjo dosežajočih, seveda tudi mlajših plemen. Da so mlajša, dokazujejo čestokrat plasti, v katerih počivajo, dokazujejo pa tudi fosilije ob njih.

Tako zginjata zaporedoma nosorožec-južnjak in praslon, lev in medved-brložnik, prajelen in miamut, in končno los ter druge živali, ki so izumrle ali se pa umaknile v severne kraje. Napredek pa dokazujejo tudi človeška okostja sama, v prvi vrsti pa njihove lobanje.

Obvrne nabrekli ginejo, čelo se širi in vzdiguje, dolžina banje se krči, čim se višina dviga, njena kapaciteta pa raste.

In ko ob vedno bolj razvijajočih se možganih napreduje tudi govornica, naraste njej primerno spodnji rob čeljusti v brado, kot nastavek, sedaj čimdalje potrebnejši, za tamkaj zakoreninjeno, nekdanj slabotno, sedaj pa krepko naraščajočo govornilo muskulaturo.

Na tej stopnji človek sicer še kovin ne pozna, ali kar umeje napraviti iz kamenja, kosti in rogov, je občudovanja vredno. Nekdanje sirove, borne, pomanjkljive oblike se bolj in bolj izgubljajo; pojavljajo pa se v vedno večji množini čim bolj priprave, lične in fine, mnogokrat okrašene s raznimi rezbami in slikami, naravnost pravi umotvori.

Puščice, sulice, noži, sekire, kladiva, vse je dovršeno oklesano, zglajeno, zlikano; kameneni klini dobe rožene ročaje; igle iz kosti so tenke in drobne, sekire in kladiva so trdno vdrelana v kosti in navezana na rog-akratka, vse razpoložljivo tvorivo je do skrajnosti smotno in premišljeno uporabljeno.

Pa tudi že blago iz tujine si je vedel tedanji človek z zamenjavo in trgovino brščas od krdele do krdele dobaviti, potrebščine tako za svoje orodje kot za lepoticenje. Saj so našli na raznih najdiščih kladiva tudi iz takega kamenja, ki ga na stotine milij ni najti v bližini, in na jugu jantar iz Vzhodnega morja! (Po raznih najdiščih, pripadajočih starejšim in mlajšim kulturam kamene dobe, so dobile le-te tudi svoje ime. Od najboljši zgodnjih do poznih slede vrstoma kulturna razdobja: Chellean, Acheuleen, Mousterien, Aurignacien, Solutreen, Magdalenien.

Kakor lovcem in ribičem še dandanes tako se je godilo brez dvoma tudi tedanjim njihovim prednikom, ki so gotovo prišli mnogokrat prazni domov, kjer pa jih pa ni čakala obilo-oblazna miza, da sedejo za njo in se pošteno navečerjajo, če že ne zgrešenega zajca, pa solidne svinjine ali vsaj dobro zažbeljenih žgancev.

Kadar ni bilo plena in je za loga pošla, se je bilo treba čemerno zaviti v kožo, gladen zaspiti in si kvčjemu v spanju potolažiti lakoto s kako zasanjano medvedovo kračo.

Pračlovek na tej stopnji je gotovo pogostokrat in hudo stradal, kar je bilo tem huje prenašati, ker je navzile ognju in krznu, s katerim se je odeal, tudi močno prezebal. Ali pretekla so za trdno tisočletja, preden si je ukrotil nekaj živali in pričel z živinorejjo, katero je začetkom gojil samo v malem, ne da bi opu-

stil lov. Vendar se je s tem izkopal iz najhujšega; v časih največje bede je imel živo meso doma.

V nadaljnjem razvoju je seveda lov stopal vedno bolj v ozadje, v ospredje pa živinoreja, ki mu je poleg mesa, kož, kosti in rogov, dlake in žime, dobavljala še mleko, maščobo in sir. S časom se je naučil tudi plesti in izdelovati iz bilk, traja in šibic košare in jerbese, katere je mazal s smolo in ilovico, da jih napravi nepredorne, nepropustne in vzprejemljive za tekočine, za vodo in mleko.

Ko je morda tako dobro z ilovico zapažena košara slučajno zgorela, je zagledala luč sveta prva lončena posoda, kar je pomenilo zanj iznajdbo neprecenljivega pomena in vrednosti.

Iz tajnosti prirode

Zbirka poljudnoznanstvenih črtic

NAROVOSLOVNI POMENKI

Dr. Eglidj Sever
(Nadaljevanje.)

Leta 1908. so pri Le Moustieru v Vezereski dolini našli zagrebena mladeniča, čigar glava je počivala na izbranih kreslinikih, poleg njega pa je bilo položeno nekaj orodja in razne osmojene živalske kosti.

Podobno pokopano truplo so našli isto leto tudi v La Chapelle-aux-Saints. Oba sta bila prava Neandertalca.

Kogar bi vse te množestevilne skupne najdbe človeških in pradednih živalskih kosti, pripadajočih izumrlim nosorožcem, slovon, medvedom in levom-brložnikom, ne moglo prepričati, zanj umamo še drugih dokazov o istodobnosti obeh, in to so slike, ki jih je "predpotopi" umetnik vrisal, vrezal in vdobel v stene, že davno postekljene s sigo, v najdene robove in slonokoščevino, v kamen in kost. Nikdar bi ne bila mogla njegova roka s tako neposredno in prepričevalno nazor-

nostjo tako učinkovito narisati mogočnega mamuta, ako ga ne bi bilo v istini gledalo njegovo oko, kaj še, da bi ga slikovito mogel na svojih risbah opremiti z dolgodlakostjo kocoasto grivo, katere izza tistih dob ni videlo mnogo tisočletij več nobeno človeško oko, dokler jih ni znova rodil strmečemu svetu mrzle Sibirije ohranjajoči led.

Izmed srednjeevropskih dežel je dobršen del Francije z bog svoje oddaljene lege od Alp in Pirenej še najmanj trpel na zaledenenju in je bil že zato nekaj paradiz za tedanjega človeka, ne glede na to, da mu je po svoji formaciji nudil v svojih dolinah in gričih varna zatočišča in v svojih jamah in votlinah dobro došla skrivališča in zavetišča. Poleg tega je bilo kreslinika na izbero pri rokah, radi razmeroma ugodnejšega podnebja pa divjačine v ledinah in gozdih v t-zobilju, kakor v nezamrzlih rekah in potokih školk, rakov in rib.

Zato se ne bomo čudili, če zagledamo vprav v Franciji najbogatejša predzgodovinska najdišča, tako glede njihove oblike, kakor glede najvišjih kulturnih stopenj tedanjega človeka.

V toplejšem razdobju so taleci se goraki ledeniki pošiljali svoje rušilne valove v dolino ter utrli pot reki Dordogni istoimenskega departmanta južnozapa. Francije, v katero se izliva danes nezaten potok, prihajajoč iz Vezereske doline, kjer je pa nekdanj kot divji neugnan hudournik izpodjedal stene ondotnih apnenčastih bregov in v njih izlival cele kleti, rove in votline, v katerih so prebivale brez dvoma cele generacije diluvijcev in v katerih stanujejo, prizidavši potrebne zidove, deloma še dandanes ondotni ljudje.

Te dupline, kot one: v Les Eyzies, Cro-Magnon, Laugerie basse in Laugerie haute, Combarelles, Font de Gaume, osobito pa La Madeleine in Le Moustier so svetovnoslavne radi ondotnih izredno bogatih prazgodovinskih najb. Človeška in živalska okostja, vsakovrstno kameneno, roženo in koščeno orodje in orodje, priprave za ribij lovl, celo že čoln, izrgan iz enega samega debla, je obilna dediščina, ki so nam jo ostavili tedanji trogloditi (duplinovci).

Kakor pa mora v razvojni vrsti, ki se je po sedanjih najdbah započela z javanskim pokonč-

A MESSAGE FROM LT. GENERAL THOMAS HOLCOMB TO MEN OF THE U. S. MARINE CORPS

HEADQUARTERS U. S. MARINE CORPS
WASHINGTON

War Bonds not only provide an added opportunity to serve the nation in prosecuting the war, but they provide the best available means of laying aside funds for the future. I urge all Marine Corps personnel to avail themselves of this opportunity and I am confident that, should post-war economic readjustments bring financial difficulties, the Marine will, as usual, "have the situation well in hand."

T. HOLCOMB
Lieutenant General, USMC
The Commandant, U. S. Marine Corps

PROVIDE FOR FUTURE: Americans at home buy War Bonds both to help finance the War and to provide themselves with a good, safe investment. Lt. Gen. Thomas Holcomb, Commandant of the U. S. Marine Corps, thinks enough of them from the investment standpoint alone to issue the above statement to his men stationed all over the world. As the General expresses it, "War Bonds . . . provide the best available means of laying aside funds for the future."

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne . . . . . Cene zmernne, unfljako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali družino \$2.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri anemstvu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, razlika da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vsaka lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov družine biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, hode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnina.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$2.00	Za Cizezo in Chicago je \$1.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 2.50
2 tednika in 7.50	2 tednika in 5.00
3 tednika in 11.00	3 tednika in 7.50
4 tednika in 14.50	4 tednika in 10.00
5 tednikov in 18.00	5 tednikov in 12.50

Za Evropo je \$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vsaka lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ _____

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik Star naročnik

Kakor plesti se je tudi tkanje naučil, dočim je živanje brez dvomno mnogo, mnogo starija najdba. Toda še vedno ni mogla priti pračlovek do umirjenega življenja, bodisi da je z vedno popolnejšim orožjem in boljše lovniimi načini prenelo iztrževso divjačino v bližini, bodisi, če je sicer mraza, vremenakih in prilik in stradanja vajeni, komu udomačeni in še napol divji živali zmanjkalo na omejenem prostoru pašnikov in krme.

Ko je polovil, kar se je poloviti dalo, in popasel, kar se je popasti dalo, se je moral seliti v izlovljeno in nepopaseno pokrajino, ki je megla preživljala pet nekaj časa njegovo krdečo.

Stoprav ko je začel saditi in deže in žita, se jih naučiti saditi v moko in peči kruh, ko so jel zbirati zaloge poljskih pridelkov, žit, krme, sadja, jagod in so bili dani pogoji za ustaljenost (Dalje prihodnjč.)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

In a Bitter War
U.S. WAR BONDS

In Belgium alone there are more than 130 secret newspapers published in French or Flemish. The National Front for Liberation is published 6 monthly papers totaling 64,000 copies. Sixty-thousand pamphlets against the employment of Belgian workers in Germany have been distributed. Each section of the country has its own "anti-Nazi" newspaper. Himmler's firing squads exact the price.

Prisoners of Hitler's Europe are permitted to read only what the conquerors decree.

Make certain you do not lose the freedom to read as you please. Do more than your part in the war effort and buy War Saving Bonds every pay day.

WBS 741E U. S. Treasury Dept.